

[8]. Item quotiens evenerit necessitas, ut aliqua via ex quacunque causa, sive quia nundinae essent extra regnum in aliquo loco celebrandae, fortius et attentius custodienda esset, alter alterum, et praecipue proximior proximior, si opus est, officii sibi adhibitis auxiliis, adiuvet sine ulla renitentia.

[9]. Item quilibet teneatur pecuniam, quamcunque colligeret, in manus Posnaniensis theloneatoris reponere, quotiescunque collectam habuerit, et ab eodem theloneatore Posnaniensi quietantiam recipiet, et reciproce sibi suam det, ut quantitas datae pecuniae ad eum per eumque perceptae ad planum in ratione videatur.

[10]. Item quilibet theloneatorum vetus theloneum simul cum novo exiget. sed tamen in quietantiis ac in registris liquida specificatio fiat tam novi, quam vetusti.

[11]. Item nullius litterae, neque intranei, neque extranei, valeant, praeter nostras pro indulgendo cuipiam theloneo.

[12]. Item theloneum novum, sicut sequitur, exigendum: solvet quilibet ab unoquoque lapide cerae quatuor grossos; item a lapide *czerwiec* florenum medium, hoc est grossos quindecim; item a quolibet bove grossos triginta; item a qualibet vacca vel iuvenca grossos quindecim; item a singulo vase minore, quod *śledziówka* dicitur, mellis crudi, piscium, allecum^c, anguillarum, salitarum carniū, grossos sex, a maiore vero vase Ruthenico grossos duodecim; item a singulo equo et equa grossos quindecim; item a centum cutibus boum qualiumcunque, et similiter centum cutibus, quae vulgo *jufty* dicuntur, florenos quinque; item a centum minoribus cutibus, ut vitulorum, hircorum, arietum, mutonum, *lantfale*, per decem grossos; a centum cutibus, quae *zmosze*^d vocantur, per unum grossum, quum extra regnum ducuntur; item a minoribus cutibus Ruthenicalibus seu Lithuanicis a quolibet *tacher* duos grossos cum medio.

[13]. Quia autem nobilitas regni nostri libera est a solvendis theloneis de rebus suis domesticis et laborum suorum, si qui ex eadem nobilitate boves suos proprios extra regnum pellere et liberi esse a solvendo theloneo voluerint, iurabunt per se aut factores suos, qui cum eisdem bobus fuerint, quod hi ipsi boves sint ipsorum proprii ac in ipsorum praediis servati, educati et pabulati; et quicumque hoc modo iuramentum praestiterint, libere mitti debent absque solutione thelonei. In hoc tamen theloneatores nostri praefati erunt cauti et solertes, ut considerent facultates uniuscuiusque nobilis, boves extra regnum pellentis, et suos ac domi suae educatos aut modo praemisso a triennio servatos et alios asseverantis, et quot boves talis verisimiliter in bonis et praediis suis servare, pabulare et alere posset; et quod uno anno is ipse nobilis, certum numerum boum extra regnum pellens, sequenti anno id facere non potest nec praevaleret; et secundum id hi ipsi theloneatores nostri scient, quos ad eiusmodi iuramentum admittere, et a quibus theloneum exigere debeant. Id, quod illorum sagacitati et industriae committimus.

[14]. Ceterum quia prorogatio solutionis thelonei solet et nobis, et mercatoribus nostris in regno nostro negotiantibus non parvum detrimentum afferre, volumus, ut theloneatores nostri praedicti non expectent solutionem thelonei nostri longius, quam de unis nundinis ad alias nundinas. Haec et omnia supradicta pro fide sua et gratia nostra facturi.

Datum Thorunii, feria quinta proxima ante sanctorum Trium Regum anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo [5 I 1520], regni nostri tredecimo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

IX. LITTERAE RESTIUM

A. Litterae universales ad nobilitatem, ut ad expeditionem bellicam contra Magistrum Prussiae quamprimum convenient^a.

Sigismundus etc.^b Universis et singulis dignitariis et officialibus ac nobilibus ceterisque

^c W rękopisie: allecium.

^d W rękopisie: smosche (idzie zapewne o zamsz).

^a Wici poniższe oparte są na trzech rękopisach: teksty z MK₂A, t. 33, s. 697, pod tytułem jak w nagłówku; teksty z MK₂B, t. 33, s. 698-699 pod tytułem Aliae similes; teksty z MK₂C, t. 33, s. 699-700, pod tytułem Similes aliae.

^b Skrótu: etc. brak w MK₂B i MK₂C.

subditis nostris terras nostras Prussiae et praesertim terram N.^c et districtum N.^d incolentibus de iure et consuetudine ad expeditionem bellicam obligatis, fidelibus nostris^e dilectis gratiam regiam. Generosi et nobiles fideles dilecti! Cum summa necessitate impulsus coacti fuimus^f contra Magistrum Prussiae et eius Ordinem bellum movere iamque ad expugnandas eiusdem Ordinis terras milites nostros mercenarios direximus, providere volentes, ne terras nostras per elongationem ipsorum militum nostrorum ab illis praesidiis vacuas relinqueremus, ^ghas praesentes litteras in vim primarum, secundarum et ultimarum restium mittimus. Quibus^g vobis universis et sigillarim unicuique vestrum mandamus ^hut visis illisⁱ non expectatis aliis litteris nostris, sub ammissione bonorum vestrorum, statim arma capiat, et quilibet vestrum capiat, ^jac ad feriam quintam proxime venturam ante octavam Sanctorum Trium Regum [12 I 1520] in oppido Radzyń bene armati compareatis et ad palatinum vestrum Culmensem, magnificum Ioannem de Lusianis, sincere nobis dilectum, omnino illic conveniatis, ad alium postea locum, quem vobis idem magnificus palatinus culmensis designabit, profecturi^j et hostilem impetum, si quis ingruerit, cum Dei auxilio fortiter repressuri^h. Et ne quispiam vestrum de hoc mandato nostro aliquam ignorantiam suam praetendat, volumus, ut unus ad alium viciniorem praesentes litteras^k, cum illas perlegerit, transmittat; ultimus vero ^leasdem praefato magnifico palatino Culmensi repraesentet^l, similiter^m sub ammissione bonorum suorum aliter facere non ausuri. Datum Thorunii, sabbatoⁿ post festum Sanctorum Trium Regum [7 I 1520], anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo, regni nostri tredecimo. Ad mandatum^o Regiae Maiestatis proprium.

B. Litterae restium ad terras Russiae contra Thartaros.

Sigismundus, Dei gratia Rex Poloniae etc. Universis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis, dignitariis, officialibus, burgrabiis et nobilitatum communitatibus, advocatis et scultetis ceterisque subditis nostris terras ubique regni nostri incolentibus, et praesertim terram Lublinensem et districtus eiusdem de iure et consuetudine ad expeditionem bellicam obligatis, sincere nobis et fidelibus dilectis, gratiam nostram regiam. Magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere nobis dilecti!

Quoniam certo certius ab exploratoribus nostris et ex litteris oratorum nostrorum, quos in Tartaria habemus, didicimus idemque nobis magnificus Stephanus, voievoda Moldaviae, his diebus per oratorem suum significavit, qualiter ingens vis Thartarorum fluvium Dniepr transnavit et stationes suas ab hac parte illius fluvii collocavit expectans opportunitatem, ut dominia et terras nostras Podoliae, Russiae aggrediatur illasque igni ferroque devastet et licet nos exercitum in terris Russiae foveamus et tenemus, tamen maiori virtute et potentia opus est, si hostium multitudinem nobis et dominis nostris perniciem pro libidine sua minitantem reprimere et omnia salva conservare velimus, aliudque remedium non videmus neque inveniemus, nobis hic in Prussia gravissimo et sumptuosissimo bello – nam Magister, hostis noster, nulla pace facta, recessit – occupatis, quam universos pro tanto periculo arcendo ad arma concitare et educere. Quare has litteras in vim primarum, secundarum et ultimarum restium mittimus, quibus vobis omnibus et singulis districtius praecipientes mandamus et volumus: ut mox, visis praesentibus aliis litteris non expectatis sub amissione omnium bonorum vestrorum arma

^c W MK₂A i MK₂B pozostawiono tu wolne miejsce.

^d We wszystkich trzech rękopisach pozostawiono tu wolne miejsce. W MK₂C brak słów: terras nostras Prussiae et praesertim terram N et.

^e Brak w MK₂B.

^f sumus MK₂C.

^{g-h} Tekstu tego brak w MK₂B i MK₂C.

^{h-h} W MK₂C zamiast tych słów, znajduje się następujący tekst: ut vias publicas circa Lawmbergk versus Pomeraniam existentes diligenter custodiat, ne per easdem vias aliquae extere gentes terras nostras ingrediantur, ac in illis aliquod damnum inferant vel ad Magistrum hostem nostrum et eius Ordinem Cruciferorum penetrent.

ⁱ W MK₂B brak wyrazów: visis illis.

^{j-j} W MK₂B zamiast tych słów tekst: ut quantocius sine omni mora in oppido [wolne miejsce] illic pro praesidiis istarum terrarum nostrarum Prussiae tamdiu mansuri donec aliud a nobis habueritis in mandatis.

^k litteras nostras MK₂B.

^{l-l} W MK₂B i MK₂C w miejscu tych słów tekst: illas capitaneo loci representet.

^m Brak w MK₂C.

ⁿ W MK₂B: die dominico proximo post festum sanctorum Trium Regum [8 I 1520]; w MK₂C: die dominico sanctorum Trium Regum. (Pomyłka; por. uwagi wstępne do niniejszych konstytucji, przypis 23).

^o W MK₂C: etc.

capiatis et quilibet vestrum capiat ad diem Sancti [...] ^a circa [...] ^b in terra N.N. apud magnificum Martinum de Kamieniecz, palatinum Podoliae copiarum nostrarum in terris Russiae capitaneum, armati compareatis, ut Thartarorum impetum et vim cum Dei auxilio ita retundere cum eo possetis, ut inde Respublica nullum detrimentum capiat et vos laudem et gloriam pluribus victoriis partam, quoad fieri poterit, possitis ampliare et augere. Et ne quispiam vestrum de hac expeditione bellica et mandato nostro aliquam ignorantiam se habere praetendat, volumus: ut unus ad alium viciniorem praesentes litteras restium, cum illas perlegerit, transmittat, ultimus vero easdem loci capitaneo praesentet similiter sub bonorum suorum amissione aliter facere non ausuri. Datum in civitate nostra Thorunensi feria sexta ipso die sanctorum Petri et Pauli apostolorum [29 VI 1520].

C. Litterae primarum restium ad terram Plocensem missae.

Sigismundus, Rex Poloniae etc. Universis et singulis palatinis, castellanis, capitaneis, dignitariis, officialibus et nobilitatum communitatibus, advocatis, scultetis ceterisque subditis nostris terras ubique regni nostri incolentibus, et praesertim terram Plocensem et districtus eiusdem de iure et consuetudine ad expeditionem bellicam obligatis, sincere nobis et fidelibus dilectis gratiam nostram regiam. Magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere fideles dilecti!

Nemini vestrum arbitramur esse incognitum, quia Magister Ordinis Sanctae Mariae Theutonicorum in Prussia adversum nos et regnum nostrum moliebatur, et quomodo subditos nostros superioribus annis premebat, adeo ut nihil indignius ac hostile magis geri ab eo potuerit et quod maximum est, ab officio suae et debito iuramentoque nobis praestando subterfugiebat, ob hocque cum infidelibus et scismaticis ligas et pacta contra nos et regnum nostrum inivit ac postremo satis magnum exercitum superiori autumno ex Germania contra nos conduxit, qui si serius non venisset, magnum tunc praesertim, cum alii hostes urgebant, damnum terris nostris Prussiae et illis regni nostri conterminis inferre potuisset. His iustissimis rationibus permoti, communi omnium subditorum nostrorum consilio bellum, quod nunc feliciter gerimus, adversus hunc hostem nostrum eiusdemque Ordinem suscepimus, quod hactenus gerimus milite, aere nostro et Reipublicae conducto. Quem quidem hostem, licet, Deo bene iuvante, bona ex parte attrivimus adeo, ut ad nos huc Thoruniam propria in persona venire coactus fuerit, promittens sollemniter in manibus nostris, se debitum iuramentumque et officium nobis et regno nostro facturum; sed cum intellexisset, quosdam homines novos per mare in auxilium sibi advenisse, mox reiectis omnibus conditionibus sibi tolerabimus per nos oblatis bellum maluit, quod tantopere diu sitivit, quam pacem amplecti. Rebus igitur infectis, idem magister abiit et sub induciis pacis contra pacta et promissiones suas, subditi eius et Ordinis multas villas in terris regni nostri et praesertim in terra Plocensi cremaverunt et expoliaverunt, homines utriusque sexus iuvenes pariter ac senes misere trucidaverunt. Et quia nos omnem militiam nostram ad exercitum maiorem hoc tempore ex arcibus et oppidis per nos interceptis coëgimus, in eo ergo tam subdito et inopinato casu aliud remedium non videmus, quam ut universam terram Plocensem et districtus eius ad arma concitemus et bellicam motionem eiusdem terrae Plocensis decernamus. Quare has praesentes litteras in vim primarum et secundarum et ultimarum restium mittimus, quibus vobis omnibus districtius praecipiendo mandamus: ut mox visis illis non expectatis aliis litteris nostris sub amissione bonorum vestrorum arma capiatis et quilibet vestrum capiat, ad diemque beati Alexii proxime futurum [17 VII 1520] circa villam Bialuti nuncupatam, inter Dzialdoviensem arcem nostram et Nidborg in Prussia et districtu nostro sitam, armati apud magnificum Andream de Nisczicze, palatinum Plocensem nobis sincere dilectum comparcatis et cum eodem palatino iuxta loci opportunitatem et temporis necessitatem ita hostium impetum redundatis, ut virtus et debitum cuiuslibet vestrum exposcit et requirit, ut inde amplius iste terrae nostrae nullum sentiant detrimentum et vos laudem et gloriam in re bellica augere valeatis. Et ne quispiam vestrum de hac expeditione bellica aliquam ignorantiam suam praetendat, volumus, ut unus ad alium viciniorem praesentes litteras restium, cum illas

^a Pozostawiono wolne miejsce.

^b Pozostawiono wolne miejsce.

perlegerit, illese transmittat, ultimus vero easdem loci capitaneo repraesentet similiter sub bonorum suorum amissione aliter facere non ausuri. Datum in civitate nostra Thorun, feria quarta inter octavam Visitationis gloriosissimae virginis Mariae [4 VII 1520].

D. Restes tertiae ad terras Prussiae.

Sigismundus, Rex Poloniae. Universis et singulis palatinis, castellanis etc. ceterisque subditis nostris terras nostras Prussiae ubicunque incolentibus et praesertim palatinatum Culmensem et districtus eiusdem de iure et consuetudine etc.

Accepimus et ex litteris magnificorum Nicolai de Dambrowicza, palatini Sandomiriensi exercituum regni nostri supremi capitanei, et Ioannis Zeratski, copiarum Bohemicarum praefecti, et ab exploratoribus nostris certissimis vel ex hoc magis non tantum intelligere, sed etiam manu tangere possumus; quod captivos nostros strictissima fide obligatos coram nobis sisti hostis noster non permisit, et ita ad nullas pacis concordiaeque conditiones, quibus hoc bellum dirimi et pax conservari posset, est accessurus, quinimo non tantum militem, quem apud se et castris dislocatum habet colligit, sed etiam rusticos cogit pugnam cum nostris initurus et ferro extremam fortunam experturus. Nos etsi novum militem suscepimus et scribimus ad firmandum exercitum nostrum, tamen quia novi recentesque homines non possunt tam cito ad exercitum venire, opere pretium est, ut exercitum tot laboribus et vigiliis diuturnaue et continua in armis perseveratione fatigatum novis gentibus firmemus, nec aliud remedium praesentius habemus, quam ut vos et quemlibet vestrum, ex his terris nostris Prussiae ad arma moveamus. Quare praesentes litteras in vim ultimarum restium mittimus, nam superiori tempore alias in vim ultimarum restium miseramus. Quibus vobis omnibus et singulis palatinatus Culmensis mandamus, ut mox visis praesentibus, nec expectatis aliis litteris nostris, sub amissione bonorum vestrorum iuxta facultatem eorundem bonorum vestrorum arma capiat et quilibet vestrum capiat ad diemque beati Egidii confessoris proxime venturum [1 IX 1520] apud civitatem nostram Elbingensem cum palatino suo magnifico Ioanne de Lusianis compareatis et se magnifico Stanislao de Koscielcz, palatino Iunivladislaviensi et capitaneo Marienburgensi veluti harum terrarum Prussiae campiductori omnium vestrum communi consensu electo et nominato praesentatis, ac cum eodem ad exercitum magnum armati proficiscamini ea demum facturi prout ad bonos fidelesque subditos pertinet. Nos vero daturi sumus operam, ut novam militem expediamus et vos ex castris revocemus quantocius poterimus. Non enim delectamur, vos hic incommoditatibus affici. Et ne quispiam vestrum de hac expeditione bellica aliquam ignorantiam praetendat, volumus, ut unus ad alium viciniorem praesentes litteras, cum eas perlegerit, transmittat, ultimus vero easdem palatino suo repraesentet sub amissione bonorum vestrorum aliter facere non ausuri. Datum in civitate nostra Thorun feria quinta post festum Assumptionis Sanctae Mariae [16 VIII 1520], dominae nostrae.

E. Litterae restium Thorunii scriptae ad terras Maioris Poloniae contra Magistrum in vim primarum et secundarum restium^a.

Sigismundus etc.^b Universis et singulis palatinis, castellanis, ^ccapitaneis, dignitariis, officialibus, burgrabiis et nobilitatum communitatibus, advocatis et scultetis^c, ceterisque subditis nostris terras regni nostri ubique^d incolentibus et^e praesertim terram^f N. et districtum N.^g de iure et consuetudine^h ad expeditionem bellicam^h obligatis, sincere nobisⁱ et fidelibus nostris dilectis gratiam^j regiam. Magnifici, generosi, nobiles, famati^k et providi^k, sincere nobis et fideles^l dilecti.

Licet per hoc omne tempus, quo ad vindicanda iura regni nostri et hostiles indignosque conatus illustris domini magistri Ordinis Theutonicorum in Prussia reprimendos bellum cum illo

^a *Tekst MK₂ pochodzi z t. 35, s. 71-72. Tekst AT, t. V, nr 340, s. 317.*

^b *W MK₂ opuszczono: etc.*

^{c-e} *W AT etc.*

^d *Brak w AT.*

^e *Brak w AT.*

^f *W AT dalszy tekst brzmi: terras Maioris Poloniae, palatinatum Posnaniensem et districtum eius N.*

^g *W MK₂ pozostawiono tu i powyżej wolne miejsce.*

^{h-h} *W AT etc.*

ⁱ *W AT wyrazu tego brak.*

^j *W AT: gratiam nostram.*

^{k-k} *W AT: ac provide.*

^l *W AT brak słów: et fideles.*

agere cepimus, crebro educebamur^m gentes adversum nos in Germania colligi et subsidia eidem magistro parari, tamen ad rumores non usque quaque certos noluimus hactenus ulla restium litteras emittere; ⁿne frustra subditis nostris molestiamⁿ et dispendium exhiberemus. Nunc autem omnino certiores facti, magnas gentium^o Almanorum copias adversum nos tendere et vi terras Maioris Poloniae penetrare velle, ne ceptum in suum perducere possint, ex quo regnum in summum discrimen et vastationem hanc dubie^p veniret, cuiusque^q actio nostra cum ingenti iactura et dedecore, quod absit, inficeretur; de opportuno in tali casu consilio, quo^r aliter quam communi motione tanto periculo occurri non posse iudicavimus^s, has praesentes litteras^t in vim primarum et secundarum restium emittere decrevimus. Quibus vobis universis et singillatim unicuique vestrum mandamus, ut visis ^ueisdem litteris^u arma capiat et quilibet vestrum capiat, vosque ita praeparetis, ut cum aliis litteris nostris fueritis requisiti, possitis^v absque ulla^w mora ad tempus et locum, qui designabitur, adesse et hostilem impetum cum Dei auxilio una nobiscum ita retundere, ut inde amplius Respublica nullum sentiat detrimentum, vosque laudem et gloriam in re bellica pluribus victoriis iam acquisitam, quoad fieri poterit, augere et ampliare valeatis. Et ne quispiam vestrum de hac praeparatione bellica et mandato nostro aliquam ignorantiam ^xsuam praetendere^x volumus, ut unus ad alium viciniorem praesentes litteras restium, cum illas perlegerit, transmittat. Ultimus vero easdem loci capitaneo repraesentet, sub bonorum suorum^y amissione, aliter facere non ausuri. Datum^z Thorunii ipso die sanctorum Felicis et A[da]ucti, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo [30 VIII 1520], regni nostri anno quarto decimo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

F. Litterae ultimarum restium contra Cruciferos et Germanos^a.

^bSigismundus etc.^b Universis ^cet singulis palatinis, castellanis, capitaneis, dignitariis, officialibus, burgrabiis et nobilitatum communitatibus, advocatis et scultetis, ceterisque subditis nostris terras regni nostri ubique incolentibus et praesertim terram N.^d et districtum N.^e de iure et consuetudine ad expeditionem bellicam obligatis sincere et fidelibus nostris dilectis gratiam regiam. Magnifici, generosi, nobiles, famati et providi, sincere et fideles nostri dilecti!^c

Quemadmodum prioribus litteris nostris, quas in vim primarum et secundarum restium nuper emitti fecimus, declaravimus vobis universis^f ^gcopias magnas adversum nos^g in Germania parari, quibus et terrae Prussiae nobis eripi et regnum nostrum vastari deberet. Nunc demum certiores facti, easdem copias adventare et illas^h iam prope fines regni nostri esse superareque viginti milium numerum, nec illis nisi publica et communi omnium motione obstari posse intelligentes. Vobis omnibus subditis nostris bellicam expeditionem et servitium debentibus sub amissione omnium bonorum mandamus, ut mox visis praesentibus arma capiat et ad diem festum sancti Michaelis Archangeli proximum [29 IX 1520] circa oppidum Wangrowieczⁱ cum pallatino et castellanis vestris armati, iuxta facultatem^j ^kvestrorum bonorum^k expediti conveniatis. Ubi et nos ipsi aderimus non solum sumptum et laborem nostrum, sed etiam personam nostram regiam pro defendendo regno et subditis nostris exhibitori. Et ne quispiam vestrum de hac bellica expeditione et mandato nostro ^laliquam ignorantiam se habere praetendat, volumus et unus ad alium viciniorem praesentes litteras quas in vim ultimarum restium mittimus, cum illas perlegerit, transmittat. Ultimus vero easdem loci capitaneo repraesentet sub bonorum suorum amissione aliter facere non ausuri^l. Datum Thorunii die

^m WAT: educebamur.

ⁿ WAT: ne subditis nostris frustra molestiam.

^o Brak w AT.

^p Ostatnich dwóch wyrazów brak w AT.

^q WAT: omnisque.

^r WAT: quod.

^s W MK₂: iudicavimus.

^t Brak w MK₂.

^u W MK₂: illis.

^v possetis AT. w omnia AT.

^x WAT: se habere praetendat.

^y Brak w AT.

^z WAT: Datum Thorunii feria tertia proxima post festum sancti Bartholomaei [28 VIII 1520].

^a Teksty z MK₂, t. 35, s. 85-86 oraz z AT, t. V, nr 345, s. 323.

^b Brak w MK₂.

^c Cały dalszy tekst formuły wstępnej w AT zastąpiony skrótem: etc.

^d W MK₂ wolne miejsce.

^e AT: MK₂ wolne miejsce.

^f Brak w AT.

^g magnas adversum nos copias AT.

^h AT: illasque.

ⁱ AT: Vangrowiecz.

^j AT: facultates.

^k AT: bonorum vestrorum.

^l WAT tekst pominięty i zastąpiony skrótem: etc. ut supra.

Exaltationis Sanctae Crucis^m anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo [14 IX 1520], regni nostri anno quarto decimo. Ad mandatum Regiae Maiestatis proprium.

G. Litterae restium ad terram Plocensem.

Sigismundus etc. Universis etc. Speramus, quod omnes in castris perseverare debuistis, retundentes vim hostium, ne terras nostras palatinatus Plocensis invaderent et vastarent, quod sine dubio fecissent, si tempestive ad arma vos non contulissetis. Verum quia nonnulli vestrum, uti audimus, propria voluntate vel potius temeritate quadam adducti ex castris ad domos redierunt, ceteris fidelibus subditis nostris cum magnifico Andrea de Niszczice, palatino suo, in castris derelictis, quod non iis, qui perseverarunt gratia et benignitate regia, idonea occasione se offerente, compensare non negligemus. De hiis vero, qui secus fecerunt, non bene contenti sumus; sed quum universum regnum nostrum iam ultimis litteris restium ad arma concitavimus propterea, quod certissimi facti sumus, iamque nullo pacto dubitamus, magnas copias Germanorum adversum nos collectas esse easdemque iam adventare, ac non longe a finibus regni nostri a nostris exploratoribus visi sunt, exceduntque multitudine sua viginti milium numerum, nec illis nisi publica et communi motione omnium obstari posse intelligentes; vobis omnibus et singulis bellicam expeditionem debentibus sub amissione bonorum vestrorum his litteris, quas in vim primarum et secundarum et ultimarum restium mittimus, mandamus; ut mox, visis praesentibus, non obstantibus pecuniarum exemptionibus per aliquos vestrum in manus praefati palatini plocensis ratione absolutionis a bellica expeditione per vos tenta, sub Neydborg castro datis et solutis, arma capiat et ad diem festum sancti Michaelis Archangeli proximum [29 IX 1520] circa oppidum Wangrowiecz in terra Maioris Poloniae situm, cum palatino et castellanis vestris armati et iuxta facultatem bonorum vestrorum expediti conveniatis, ubi et nos ipsi aderimus non solum sumptum et laborem nostrum, sed etiam personam nostram regiam pro defendendo regno et subditis nostris exhibituri. Et ne quispiam vestrum, ut supra. Datum Thorunii, sabbato post festum Exaltationis Sanctae Crucis [15 IX 1520].

^m Na tym kończy się tekst z AT. Pod spodem dopisano jeszcze informację, która zdaje się pochodzić od wydawcy: Litterae ad capitaneos scriptae, ut publicarent istas tertias litteras restium. Scriptae sunt etiam aliae litterae ad civitates et oppida, ut currus ad bellicam expeditionem dari solitos et debitos cum rebus necessariis apparamentis et peditibus armatis ad regnum mitterent, sub poenis consuetis.